

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslų kryptis (šaka) kodas	Fakultetas	Katedra
Baltijos regiono archeologija: šaltiniai, teorija ir metodologija	Istorija ir archeologija H 005	Istorijos	Archeologijos katedra
Studijų būdas	Kreditų skaičius ECTS	Studijų būdas	Kreditų skaičius
paskaitos		konsultacijos	2
individualus	3	seminarai	2,5

Viso: 7,5 kreditai

Dalyko anotacija
<p>Dalykas skirtas Baltijos regiono akmens, žalvario (bronzos) ir geležies amžių archeologijos šaltinių bei šių laikotarpių ir regiono naudojamos teorijos ir tyrimų metodologijos studijoms. Didelis dėmesys skiriamas ne tik Lietuvos bei ir viso Rytų Baltijos regiono ir Skandinavijos archeologinių tyrimų problematikai ir regioninei specifikai, naudojami teorijai ir metodams.</p> <p>Galimos tyrimų kryptys – pirmieji gyventojai ir regiono apgyvendinimas, neolitizacija Baltijos regione V-II tūkst. pr. Kr. Baltijos regiono gyventojų materialinė kultūra ir etninė bei kultūrinė tapatybė; žaliavos (spalvotieji metalai, gintaras ir kt.), dirbinių gamybos technologijos, stilistinės įtakos, ornamentika; nagrinėjama dvasinė kultūra (laidosena: kapinynų ir pilkapynų atsiradimo, raidos bei kaitos problemos, „kunigaikščių kapų“ fenomenas, pasaulėžiūra, religija ir apeigos), gyventojų demografija, migracija, etnosų formavimasis ir kaita, genčių formavimasis. Nagrinėjama Baltijos regiono ūkio raida (žemdirbystė, gyvulininkystė, žvejyba, rankiojimas, metalurgija ir kt.), gyvenviečių tipai ir jų kaita. Apgyvendinimo raida ir gyvenviečių išsidėstymas, statyba, prekybiniai ir kultūriniai baltų, germanų, finougrių bei vakarų slavų ryšiai, prekybos keliai, lobiai, numizmatika. Svarbią vietą užima vikingų vaidmuo Baltijos regione, miestų ir valstybių atsiradimo klausimai. Ypatingas dėmesys skiriamas chronologinių sistemų ir sąvokų analizei.</p> <p>Dalykas siekia ugdyti savarankiško mokslinio darbo kompetencijas rengiant tiriamąjį rašto darbą, kurio pagrindu toliau galėtų būti rengiama doktoranto mokslinė publikacija arba pranešimas konferencijoje. Konsultuojančių dėstytojų vaidmuo – padėti formuluoti mokslinio darbo kryptis, problematiką, vertinti doktoranto pažangą.</p>
Pagrindinė literatūra

1. Bitner-Wróblewska A. From Samland to Rogaland. East-West connections in the Baltic basin during the Early Migration Period. Warszawa, 2001.
2. Butrimas A. Biržulis. Medžiotojai, žvejai ir senieji žemdirbiai X-II tūkstantmetyje pr. Kr. T. I. Paminklų tyrinėjimai. Vilnius, 2019.
3. Butrimas A. Biržulis. Medžiotojai, žvejai ir senieji žemdirbiai X-II tūkstantmetyje pr. Kr. T. II. Gintaras. Vilnius, 2016.
4. Chropovsky B. Die Slawen. Historische, politische und kulturelle Entwicklung und Bedeutung. Prag, 1988.
5. Davidson E. Viking & Norse Mythology. Chancellor Press, 1994.
6. Die Völkerwanderung. Leipzig, 1976.
7. Die Germanen. Berlin, 1976. Bd. I, II.
8. Gimbutas M. The Prehistory of Eastern Europe. Part I. (Mesolithic, Neolithic and Copper Age Cultures in Russia and the Baltic Area). Cambridge, 1956.
9. Harding, A. 1994. Reformation in Barbarian Europe, 1300–600 BC, 304 - 335. In B. Cunliffe. *The Oxford illustrated Prehistory of Europe*. Oxford, New York: Oxford University Press.
10. Koško A., Szmyt M. (eds.). Nomadyzm a pastoralizm w międzyrzeczu Wisły i Dniepru (neolit, eneolit, epoka brązu). Poznań, 2004.
11. Kristiansen K. Europe before History. New Studies in Archaeology. Cambridge University Press, 2000.
12. Kristiansen K., Larsson T.B. The Rise of Bronze Age Society. Travels, Transmissions and Transformations. Cambridge University Press, 2005.
13. Lang V. The Bronze and Early Iron Ages in Estonia. Tartu University Press, 2007.
14. Larsson M, Pearson M.P. (eds.). From Stonehenge to the Baltic. Living with Cultural Diversity in the Third Millennium BC. BAR International Series 1692. Oxford, 2007.
15. Larsson L., Zagorska I. (eds.). Back to the Origin. New Research in the Mesolithic-Neolithic Zvejnieki Cemetery and Environment, Northern Latvia. Acta Archaeologica Lundensia. Series in 8°, N° 52. Lund, 2006.
16. Montelius O. Dating the Bronze Age with special reference to Scandinavia. 1986.
17. Okulicz-Kozarin L. Finowie Zachodni. Warszawa, 1993.
18. Pranckėnaitė E. (ed.). Wetland Settlements of the Baltic. A Prehistoric Perspective. Vilnius, 2011.
19. Schätze der Ostgoten. Theis, 1995.
20. Selirand J. Tõnisson E. Through Past Millennia. Archaeological Discoveries in Estonia. Tallinn, 1984.
21. The Magic of Gold in Life and Legend. Stockholm, 1994.
22. The Viking Heritage: A dialogue between cultures. Stockholm, 1996. Zvelebil M., Domańska L., Dennell R. (eds.). Harvesting the Sea, Farming the Forest. The Emergence of Neolithic Societies in the Baltic Region. Sheffield Archaeological Monographs 10. Sheffield, 1998.

Konsultuojančiųjų dėstytojų
vardas, pavardė

Mokslo laipsnis

Svarbiausieji darbai mokslo kryptyje (šakoje)
paskelbti per pastaruosius 5 metus

Algimantas Merkevičius

Doc., dr.

Merkevičius, A. (sud., moksl. red.). 2018. *Ankstyvojo metalų laikotarpio gyvenvietės Lietuvoje*. Vilniaus universiteto leidykla.

Merkevičius, A. 2016. West Lithuania during the Early Metal Age. G. Zabiela, Z. Baubonis, E. Marcinkevičiūtė eds. *A Hundred Years of Archaeological Discoveries in Lithuania*. Vilnius: Lietuvos archeologijos draugija, p. 130 – 147.

Randsborg, K., Merkytė, I., **Merkevičius, A.** Kulakov, V. I. 2016. Kaup 2014. Archaeological excavations & research history. *Acta Archaeologica* 87. Oxford. Willey, p. 85 – 130.

Merkevičius, A. 2017. Tarp viduramžių archeologijos, paveldo apsaugos ir archeologijos vadybos. *Archaeologia Lituana* 18, p. 9 – 22.

Allentoft M. E., Sikora M., Sjögren K.G., Rasmussen S., Rasmussen M., Stenderup J., Damgaard P. B., Schroeder H., Ahlström T., Vinner L., Malaspina A. S., Margaryan A., Higham T., Chivall D., Lynnerup N., Harvig L., Baron J., Philippe Della Casa, Dąbrowski P., Duffy P. R., Ebel A.V., Epimakhov A., Frei K., Furmanek M., Gralak T., Gromov A., Gronkiewicz S., Grupe G., Hajdu T., Jarysz R., Khartanovich V., Khokhlov A., Kiss V., Kolář J., Kriiska A., Lasak I., Longhi C., McGlynn G., **Merkevičius A.**, Merkyte I., Metspalu M., Mkrtychyan R., Moiseyev V., Paja L., Pálfi G., Pokutta D., Pospieszny Ł., T. Douglas Price, Saag L., Sablin M., Shishlina N., Smrčka V., Soenov V. I., Szeverényi V., Tóth G., Trifanova S. V., Varul L., Vicze M., Yepiskoposyan L., Zhitenev V., Orlando L., Sicheritz-Pontén T., Brunak S., Nielsen R., Kristiansen K. & Willerslev E. Population genomics of Bronze Age Eurasia. *Nature*, vol. 522, Issue 7555, 167–172, Nature Publishing Group, 11 June 2015.

Merkevičius A. Archaeology of late prehistoric religion in Lithuania: New reconstruction possibilities. A. Haak, V. Lang, M. Lavento (eds.). *Interarchaeologia*, 4. Tartu; Helsinki; Riga; Vilnius, 2015, p. 219–230.

Aleksiejus Luchtanas

Doc., dr.

Luchtanas, A. Maistas ir mityba Lietuvos geografinėje aplinkoje nuo ankstyviausių laikų iki XIV a. *Ekspertyvinė archeologija. Lietuvos materialaus paveldo rekonstrukcija*. I tomas. Vilnius, 2015, p. 48–71.

Egidijus Šatavičius	Doc. dr.	Luchtanas A., Podėnas V., Čivilytė A., Narkūnų piliakalnių ir papėdės gyvenvietės keramika: elgsenos atspindžiai. <i>Lietuvos archeologija</i> . T. 42, Vilnius, 2016, p. 191–241.
		Luchtanas A., Podėnas V., Čivilytė A., Bagdzevičienė J. Technologiniai ir diagnostiniai Narkūnų Didžiojo piliakalnio techninės keramikos tyrimai. <i>Lietuvos archeologija</i> . T. 42, Vilnius, 2016, p. 151–189.
		Šatavičius E. The First Palaeolithic Inhabitants and the Mesolithic in Lithuanian Territory. <i>A Hundred Years of Archaeological Discoveries in Lithuania</i> . Vilnius, 2016, p. 8–39.
		Bliujienė A., Steponaitis V., Šatavičius E., Grižas G. Concentration of Authority and Power in East Lithuania, Between Tauragnas Lake and the Middle Reaches of the Žeimena River, During the Migration Period. <i>Estonian Journal of Archaeology</i> . 2017, Vol. 21.
		Baubonis Z., Stončius D., Šatavičius E., Zabiela G. <i>Lietuvos piliakalniai. Atlasas</i> . IV tomas. Vilnius, 2017.

Patvirtinta Istorijos ir archeologijos mokslo krypties Doktorantūros komiteto posėdyje
2021 m. rugsėjo mėn. 28 d , protokolo Nr. 170000-KT-47

Doktorantūros komiteto pirmininkė prof. habil.dr. Tamara Bairašauskaitė